

Till Överklagandenämnden för Svenska kyrkan

2020-02-28

ÖN 2020/3

Yttrande

Yttrandet disponeras under sex rubriker. 1. Yttrande över domkapitlets skrivelse till överklagandenämnden. 2. Svenska kyrkans lärostandpunkter och kyrkorättslig reglering. 3. Relationen mellan EFS och Svenska kyrkan. 4. Utredningen. 5. Slutsatser 6. Målets handläggning.

Under rubrikernas blandas sakomständigheter med rättslig argumentation. Avsnitt 2, innehåller dels en läromässig genomgång och en rättsdogmatisk utredning av de olika kyrkomötesbeslut och förarbeten som ligger till grund för bedömningen. Avsnitt 4, innehåller en bedömning av vad som framkommit i utredningen och vad som kunnat bevisas genom utredningen.

LANDSKRONA:

HELSINGBORG:

I. YTTRANDE ÖVER DOMKAPITLET SVAR

Grund för bestridandet

██████████ har inte fördömt homosexuella personer eller homosexuell orientering. Hon har tagit avstånd från homosexuellt samliv - dvs. sexuellt utlevda handlingar - som följer av denna orientering. Detta har skett i samband med en konfirmandlektion efter att hon fått frågor om detta av konfirmanderna. Hon har därvid gett uttryck för Svenska kyrkans traditionella teologi när det gäller äktenskap och samliv. Enligt denna är sexualiteten förbehållen äktenskapet mellan man och kvinna. Hon har i sin undervisning framhållit att Gud älskar alla människor - också dem som syndar. 2005 års kyrkomötesbesluts formulering grundar sig i slutsatserna från Svenska kyrkans teologiska kommittés skrift *Homosexuella i Svenska kyrkan*. Dessa slutsatser bygger i sin tur på distinktion mellan å ena sidan person och orientering och å andra sidan handlingar. Personen får man inte fördöma, men handlingarna. Detta är helt förenligt med den läropluralitet som råder på området inom Svenska kyrkan. Mot denna bakgrund har ██████████ inte brutit mot 2005 års kyrkomötesbeslut oavsett om man ser detta som en ordning eller en lärostandpunkt.

Rättslig grund för beslutet

Domkapitlet har i sitt yttrande angett att deras prövning inte avser frågan om ██████████ brutit mot Svenska kyrkans lära utan att den istället handlar om ett brott mot förpliktelsen till lydnad mot kyrkans ordning och att ██████████ allvarligt skadat det anseende en präst bör ha genom att i strid mot Svenska kyrkans ordning ge uttryck för åsikter som strider mot Svenska kyrkans lära. Detta kan bara förstås som ett medgivande av att man har tillämpat rättskällor som inte kan läggas till grund för ett fällande beslut och att man därför omrubricerar saken till ett brott mot kyrkans ordning.

Domkapitlets argumentation är ett cirkelresonemang. Vad man lägger [REDACTED] till last är att hon gett uttryck för en viss läroövertygelse. Om denna är förenlig med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära är det inget brott mot vigningslöftena. Att sakligt och i ett relevant sammanhang uttala sådana läroståndpunkter kan aldrig i sig utgöra ett brott mot kyrkoordningen oavsett om det medför att åhöraren tar anstöt. Inte heller kan det anses skada det anseende en präst bör ha. Domkapitlets förklaring vill göra framförandet av en läroståndpunkt som ryms inom Svenska kyrkans lära till ett brott mot kyrkoordningen eller ett förtroendeskadligt agerande. Det finns inga skäl att pröva frågan om [REDACTED] brutit mot kyrkoordningen eller om hon skadat det anseende en präst bör ha om hennes undervisning strider mot Svenska kyrkans lära. I sådant fall bör hon prövas gentemot denna.

Skulle man finna att [REDACTED] uttryckt sig osakligt eller i ett felaktigt sammanhang kan detta prövas mot frågan om hon allvarligt skadat det anseende en präst bör ha. Detta förnekas och ett sådan påstående har inte heller framställts från domkapitlets sida.

Skulle man finna att de lärodokument som inte är förpliktigande för enskilda präster är ett uttryck för Svenska kyrkans lära och att undervisning ska ske i överensstämmelse med dessa enligt kyrkoordningen ska kyrkoordningen inte tillämpas eftersom dessa står i strid med överordnade rättskällor. Förarbetenas uttalande angående andra av Svenska kyrkan bejakade dokument och prästers frihet i förhållande till dessa blir en nullitet om man skulle vara bunden av dessa genom vigningslöftet om lojalitet mot kyrkans ordning även om man inte är läromässigt bunden av dem. Den principiella uppfattningen att präster inte är bundna vid beaktelsens bokstav utan till evangelium är en fast princip i Svenska kyrkans rättsordning.¹

¹ jfr. *Oloph Bexell, Sveriges kyrkohistoria. Folkväckelsens och kyrkoförnyelsens tid, Stockholm 2003, s. 185-195; Edv. Rodhe, Svenska kyrkan omkring sekelskiftet, Uppsala 1930, s. 5-20.6 och Ingvar Bengtsson, »Allt detta lovar jag». Löftesmomentet vid prästvigningen med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868-1893 och dess senare följder, Skellefteå 2011.*

Övrigt

Det påstås felaktigt att EFS styrelse varit informerad om ärendet. Att detta är felaktigt framgår av EFS styrelses yttrande (se Bilaga C). Det ankommer på domkapitlet att dokumentera sin handläggning så att den går att följa. Även om så vore fallet har inget yttrande inhämtats från styrelsen. Detta är ett brott mot Svenska kyrkans avtal med EFS (se Bilaga B).

2. SVENSKA KYRKANS LÄROSTÅNDPUNKTER OCH KYRKORÄTTSLIG REGLERING

Svenska kyrkans vetenskapssyn

Det är inte möjligt att hitta en enhetlig vetenskapssyn i Svenska kyrkans lärodokument. Svenska kyrkan kan inte formulera en lära kring en vetenskapssyn eftersom detta innebär en självmotsägelse. I *Ett biskopsbrev om klimatet*² görs vissa uttalanden som kan tala om detta dokumentets vetenskapssyn. Biskopsbrevet är inte ett ”av Svenska kyrkan bejakat dokument”. Även om så vore fallet är det inte läromässigt förpliktigande för enskilda präster. I biskopsbrevet framhålls Guds skapelse av världen och av människan som sin avbild som central i den kristna förvaltarskapstanken. Vidare framhålls behovet av ett helhetsperspektiv på skapelsen inkluderande såväl ett naturvetenskapligt som teologiskt perspektiv. ■■■■■ ■■■■■ har inte tagit avstånd från naturvetenskapen genom sitt sätt att uttrycka sig. Hon har endast framhållit människans unika ställning i relation till Gud.

Svenska kyrkans lära om äktenskapet

Utöver de tidigare anförda delarna av Svenska kyrkans lära om äktenskapet ska anföras att det i *Augsburgska bekännelsen apologi Om prästernas äktenskap (artikel XXIII)* ges uttryck för följande uppfattning.

Såsom jordens natur icke kan förändras genom några mänskliga lagar, så kan icke utan ett Guds särskilda ingripande den mänskliga naturen förändras genom människors bud eller löften.

För det andra. Emedan denna skapelse eller gudomliga ordning i människan är ett uttryck för den naturliga rätten (ius naturale), hava de lagkunniga klokt och

² *Ett biskopsbrev om klimatet*, Svenska Kyrkans biskopar, 2019.

riktigt sagt, att förbindelsen mellan man och kvinna tillhör den naturliga rätten. Men då naturrätten är oföränderlig, äger rätten att ingå äktenskap nödvändigtvis alltid bestå. Ty så länge naturen icke ändras, måste den ordning, som Gud nedlagt i naturen, förbliva, och den kan icke upphävas genom några mänskliga lagar. Löjeväckande är därför motståndarnas prat om att äktenskapet var i begynnelsen av Gud förordnat, men icke nu längre är det. Detta är ungefär, som om de skulle säga: De människor, som föddes fordom, hade från födelsen ett visst kön, men så är nu icke förhållandet; fordom gällde för dem från födelsen den naturliga rätten, men så icke nu längre. Ingen Faber kunde fabricera något konstigare än dessa dårskaper, som man uttänkt för att slingra sig undan den naturliga lagen. I denna fråga gäller därför alltjämt både vad Skriften lär och de lagkunnige klokt nog hävdad, nämligen att förbindelsen mellan man och kvinna tillhör den naturliga rätten. Den naturliga lagen är i sanning vidare en gudomlig lag, ty den är en av Gud i naturen nedlagd ordning. Då nu denna lag icke kan förändras utan ett Guds särskilda ingripande, så måste rätten att ingå äktenskap bliva bestående, emedan den förut angivna böjelsen mellan könen är en av Gud i naturen nedlagd ordning och fördenskull rätt. Varför skulle eljest båda könen vara skapade? Vi tala här, såsom ovan sagts, icke om den onda begärelsen (concupiscentia), som är synd, utan om nämnda böjelse, som man kallar naturlig kärlek och som den onda begärelsen icke borttagit ur naturen, utan som den kommit att upplamma, så att ett botemedel numera är så mycket mera av behovet påkallat. Och äktenskapet är nödvändigt icke blott för fortplantningen, utan även såsom ett sådant botemedel. Detta är uppenbart och så säkert, att det icke på något sätt kan rubbas.

Det är helt i linje med Svenska kyrkans lära att mena att all sexualitet är lagd under synden. Äktenskapet är botemedlet för detta, utanför vilket sexualiteten är synd. Äktenskapet är avsett som en ram för kärlek och sexualitet utanför vilken sexualiteten är synd.³ Detta är

³ Jfr. bl.a. Biskopsmötets sekretariats samtalsunderlag *Kyrkans syn på äktenskap och partnerskap* (Bilaga 2 till CsSkr 1995:3).

den väsentliga grunden till oenigheten angående frågan om äktenskapet ska vara förbehållet man och kvinna eller utsträckas även till samkönade relationer. I grunden ligger frågan om ramen för sexualitetens utlevande. Om det är förenligt med Svenska kyrkans lära att äktenskapet ska vara exklusivt för man och kvinna följer det av saken själv att utlevd sexualitet i andra samlevnadsformer är synd.

Detta står inte i motsats till att Svenska kyrkan som organisation ska motverka diskriminering av eller kränkningar av personer med andra sexuella orienteringar eller att man inte ska skuldbelägga personer som har sådana orienteringar. Tvärtom är en grundläggande uppfattning att Gud älskar syndaren och att kristna ska respektera och älska sin nästa som sig själv. Att fördöma personer med homosexuell orientering innebär att utesluta dem från möjligheten till frälsning, inte att bejaka de handlingar som utförs i anledning av denna orientering.

Svenska kyrkans läropluralitet och dess kyrkorättsliga reglering

Man måste i alla sammanhang skilja mellan den kyrkorättsliga regleringen i den yttre kyrkorätten (*ius circa sacra*) och de läromässiga ståndpunkterna enligt den inre kyrkorätten (*ius in sacra*). Varje kyrkomötesbeslut är inte ett uttryck för en förändrad läroståndpunkt utan kan vara en ordning som markerar en huvudlinje inom ramen för den kyrkliga friheten när det gäller ordningar. Det är möjligt att ha en huvudlinje formulerad i kyrkoordningen och kyrkomötesbeslut samtidigt som det finns en läromässig pluralitet där personer i Svenska kyrkan får inta olika etiska ståndpunkter. Varje kyrkomötesbeslut skulle annars vara ett läromässigt fördömande av den motsatta ståndpunkten och innebära en förbudsbestämmelse. Detta skulle i sin tur kräva en försnävning eller ändring av Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Kyrkomötets beslut 2009 och 2005 följer som konsekvenser av varandra och ytterst sett grundar de sig i kyrkomötets beslut 1995 att bejaka homosexuella relationer. 2005 års beslut är - i de delar som domkapitlet hänvisar till - hämtade från Svenska kyrkan teologiska kommittés skrift *Homosexuella i Svenska kyrkan*. Det är teologiska kommitténs slutsatser

som kyrkostyrelsen hänvisar till och framför som sitt förslag i sin skrivelse till kyrkomötet. Hur de antagna slutsatserna ska förstås är därför direkt betingat av teologiska kommitténs arbete som kommer beröras nedan. Teologiska kommitténs arbete är en produkt av den teologiska reflektionen sedan 90-talet. Som led i denna teologiska reflektion finns bland annat biskopsmötets sekretariats samtalsunderlag *Kyrkans syn på äktenskap och partnerskap från 1994* (bilaga 2 till Cskr 1995:3) och Svenska kyrkans utredning 1994.8 *Kyrkan och homosexualiteten*. De ståndpunkter som återfinns i dessa återger kyrkans grundläggande position i dess frågor. Det finns inga radikala omsvängningar i Svenska kyrkans grundhållning sedan 1995. Tvärtom är 2005 års beslut betingat av tidigare ställningstaganden och måste tolkas i ljuset av dessa. Detta innebär att samtliga kyrkomötesbeslut, läronämndsuttalanden, etc. måste ses som en helhet eftersom besluten följer av varandra.

SKU 1994:8 och biskopsmötets sekretariats samtalsunderlag

I Svenska kyrkans utredning 1994.8 *Kyrkan och homosexualiteten* bejakar man dels ett antal gemensamma förhållningssätt som tämligen nära följer grundprinciperna i teologiska kommitténs slutsatser och formulerar därtill två alternativa linjer. Slutsatserna är formulerade för att bägge sidor ska kunna bejaka den. Detta inkluderar bl.a. att Svenska kyrkan ska respektera personers sexuella identitet, motverka fördomar mot homosexualitet och att man inte ska karakterisera homosexualitet som en sjukdom.⁴ Därutöver finns det huvudsakligen två skilda läroalternativ. Huvudalternativet har en positiv syn på samkönade relationer och samliv, det alternativa perspektivet en negativ syn på desamma. Den alternativa linjen ger uttryck för följande grundhållning.

” Den alternativa linjen utgår från en grundsyn där den gudomliga bibliska uppenbarelsen äger auktoritet när det gäller kyrkans lära och därmed den grundläggande etiska undervisningen. Denna grundsyn är avgörande för vär-

⁴ SKU 1994:8, sid 32-33.

deringar av livets olika förhållanden. Utgångspunkten är således de grundläggande principer som man vinner genom analys av de olika bibliska traditionerna. Det visar sig därvid att den negativa synen på homosexuella handlingar är grundad i Guds skapelseplan, och denna kan inte upphävas.”⁵

”Homosexualiteten sägs inte vara en del av Guds goda skapelse utan snarare en störning eller en avvikelse. Man kunde också säga att den är ett uttryck för ett funktionsfel i skapelsen. Tyvärr drabbar detta människor utan påvisbar personlig skuld utan att empirisk vetenskap kan förklara dess uppkomst. Denna störning gäller enbart den sexuella dragningen till en person av samma kön och hindrar naturligtvis inte allmänna prov på omsorg, trofasthet och kärlek. Oförskyllt får alltså homosexuella människor leva med sin sexuella identitet. De är inte syndare i någon annan mening eller i större grad än vilken heterosexuell människa som helst. Inte heller är det fråga om att nedvärdera en människa genom denna beskrivning.”⁶

Enligt huvudlinjens förslag ska bägge synsätten rymmas inom kyrkan under förutsättning att man inte underkänner tron hos de kristna homosexuella som väljer att leva i fasta parförhållanden.⁷ Att underkänna tron är den sakliga innebörden av begreppet fördöma. Detta är vad utredningen lägger i begreppet. Genom att man använder begreppet ”oförskyllt” visar man att man inte skuldbelägger den sexuella orienteringen.

⁵ Ibid., sid 30-31.

⁶ Ibid., sid 30-31.

⁷ Ibid. sid 33.

Biskopsmötets sekretariats samtalsunderlag *Kyrkans syn på äktenskap och partnerskap från 1994*⁸ framför följande.

”Äktenskapet – samhällets grundläggande enhet

*Svenska kyrkan ser äktenskapet som samhällets grundläggande enhet för gemenskap och som samlevnadsformen mellan kvinna och man. Dess syfte är att skydda och befrämja kvinnans och mannens kärlek och gemenskap liksom att ge liv och fostran åt barnen; genom äktenskapet växer nya generationer fram. Detta är äktenskapets grundläggande funktion och gör det unikt. Med stöd i Bibeln och traditionen har kyrkan hävdad att den sexuella gemenskapen hör hemma inom äktenskapet.*⁹

...

I korthet har kyrkans argumentering när det gäller frågor om äktenskap och partnerskap redovisats. Samtidigt är det viktigt att notera att man inom kyrkan med samma grundhållning kan komma till ståndpunkter som helt eller delvis skiljer sig åt. Samtalet behöver fortsätta såväl i kyrka som samhälle.

Slutsatser

*Enighet bör kunna råda i kyrkan om några grundläggande synsätt. Samtidigt finns det utrymme för olika hållningar på den angivna grunden: den som med kärleksfull inställning anser att homosexuella relationer är moraliskt orätta har vissa goda skäl för sig men också den som kommer till annan slutsats. Till slut blir det den enskildes mot Bibeln, samvetet och kyrkans lära väl prövade ställningstagande som måste avgöra.*¹⁰

⁸ Bilaga 2 till Cskr 1995:3.

⁹ *Kyrkans syn på äktenskap och partnerskap från 1994*, sid 1.

¹⁰ *Ibid*, sid 3.

Läronämndens behandling av frågan om homosexuella relationer

Läronämnden har vid tre tillfällen gjort bidrag till den aktuella frågan. 2009 när man tillstyrkte samkönade äktenskap inom Svenska kyrkan. 2005 när man tillstyrkte en kyrklig välsignelseakt över registrerat partnerskap och 1995 när man bejakade homosexuella relationer.

Läronämndens yttrande (Ln 1995:18) skrevs mot bakgrund av en motion till Kyrkomötet om att ta avstånd från biskopsmötets sekretariats samtalsunderlag *Kyrkans syn på äktenskap och partnerskap*. Det synsätt som framställs i biskopsmötets sekretariats samtalsunderlag försvaras av Läronämnden. Det är i detta sammanhang av vikt att se hur man definierar kyrkans teologi kring äktenskapet. Det är i äktenskapet som sexualiteten ska utövas. Samtidigt upprepas de försäkringar som finns när det gäller läropluralitet. Läronämnden skriver följande.

Samtidigt är det helt klart att i en evangelisk-luthersk kyrka skall det bibliska centrum alltid få vara normerande, även i etiskt avseende. Till detta centrum hör Jesu etiska undervisning och förebild, som utlägger och konkretiserar vad kärleksbudet innebär. ... På denna gemensamma grund finns utrymme för olika uppfattningar och t.ex. olika sätt att fästa vikt vid personliga uppfattningar om homosexualiteten som sådan, om de paulinska utsagornas innebörd och normerande betydelse och om hänsynen till den homosexuelles livssituation. Något olika uppfattningar kan därför få råda i denna liksom i andra etiska frågor.

Denna ståndpunkt har inte förändrats genom de efterkommande besluten utan dessa hämtar sina argument genom att citera 1995 års uttalande där läronämnden bl.a. skriver följande.

Svenska kyrkan bör inte uttala att homosexuellt partnerskap, så beskrivet, generellt sett är moraliskt orätt. Tvärtom finns utrymme för ställningstagande som bejakar sådant partnerskap. ... Även samtalet måste fortsätta så att de ställningstaganden som den enskilde och kyrkan får göra sker på ett övervägt sätt efter både klagörande analys och inlevelse i deras situation vilka frågan berör. Det finns i vår kyrka utrymme för den enskildes samvetsgrundade ställningstagande och ansvar inför Gud. Det är härvid viktigt med ömsesidig respekt.

Läronämndens yttrande inför 2005 års beslut (Ln2005:10y) är mycket kortfattat och hänvisar i huvudsak till läronämndens yttrande från 1995. Man citerar bl.a. följande stycke.

Om svåra tolkningsfrågor sammanfattas måste bibeln, som Luther framhöll, läsas med Kristus som dess kärna och stjärna. Allt i texterna skall bedömas utifrån detta centrum. Det blir därigenom inte självklart att alla enskilda etiska förmaningar, råd och anvisningar i alla bibelns texter är omedelbart och i lika mån normerande i en kristen kyrka; det vore biblicism. Hur olika texter bedöms i detta sammanhang har alltid varit föremål för samtal och ibland oenighet inom kyrkorna.

Eftersom man 1995 tagit ställning för läropluralitet på området är det också helt i enlighet med denna pluralitet att anta en välsignelseakt för registrerat partnerskap. För egen del tillägger läronämnden i allt väsentligt följande.

Läronämnden har inga läromässiga invändningar mot de förslag som läggs fram i skrivelsen. Samtidigt konstaterar nämnden att skrivelsens breda perspektiv på frågorna kring samlevnad, familj, barns situation m.m. visar på behovet av att ytterligare bearbeta en rad frågor, exempelvis: Hur ser vår kyrkas skapelseteologi ut? Hur vill vi använda begreppen komplementaritet och sakramentalitet? Det handlar om det ständigt pågående arbetet med att formulera teologi i vår egen tid.

Att läronämnden inte har läromässiga invändningar mot förslaget innebär inte att det motsatta förhållningssättet skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Tvärtom ska formuleringen förstås så att konträra ståndpunkter på området kan förekomma. Vid alla tillfällen har läropluraliteten bejakats av läronämnden och kyrkomötet. Angående 2009 års beslut skriver Läronämnden bl.a. följande i sitt yttrande (Ln 2009:12y).

Nu har kyrkan till följd av den ändrade lagstiftningen, som bland annat innebär att partnerskap inte längre kan ingås, att ta ställning till frågan om äktenskap för samkönade par. I denna situation är vi inte neutrala, eftersom vi tidigare bejaktat homosexuellt partnerskap och förklarat det förenligt med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att välsigna samkönade relationer. Frågan vi ställs inför nu blir: hur bejaktas samkönade relationer på bästa sätt under de nya förutsättningarna?¹¹

Av detta framgår att beslutet följer redan av att staten ändrat äktenskapsbalken, varför Svenska kyrkan också måste bejaka denna nya rättsliga reglering eftersom man tidigare tagit ställning för välsignelse av partnerskap. Angående den motstående uppfattningen skriver man följande.

Läronämnden menar alltså att Kyrkostyrelsens skrivelse kan bejaktas med bibehållet ekumeniskt engagemang. Kyrkostyrelsens förslag är inte uttryck för ekumenisk okänslighet, utan för Svenska kyrkans allvarliga prövning av vad som är Guds vilja i vår situation. Den ekumeniska dialogen rymmer åsiktsskillnader. Etiska ställningstaganden är inte med nödvändighet kyrkoskiljande.

Läronämnden vill avslutningsvis konstatera att Svenska kyrkan även fortsättningsvis rymmer olika uppfattningar i frågan om huruvida samkönade

¹¹ Ln 2009:12y, sid 2.

äktenskap är förenliga med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Även om nämnden för sin del inte ser läromässiga hinder att bejaka Kyrkostyrelsens skrivelse kan beslut om detta sannolikt inte fattas i total enighet.

Läronämnden vill därför påminna om vad som sades när frågan om homosexuell samlevnad var föremål för en längre behandling i nämnden:

I en kyrka är den yttersta frågan inte vem som tycks få rätt eller vem som vinner debatten utan om kärleken har tagit sin plats i varje enskilds hjärta. Därför kan i denna fråga följas det gamla teologiska rådet: i det nödvändiga enighet, i det som låter sig diskuteras frihet, i allt kärlek.¹²

Läronämndens yttranden innehåller ingen förändrad inställning vad avser frågan om läropluralitet i aktuellt etiskt ställningstagande är förenligt med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Att ge kyrkomötesbeslutet från 2005 den innebörd som domkapitlet menar innebär att det skulle vara oförenligt med Svenska kyrkans lära att ge uttryck för den ena av Svenska kyrkans lärostandpunkter på denna punkt. Det skulle då heller inte finnas skäl för den bibehållna rätten för präster att inte behöva agera i strid mot sin övertygelse på denna punkt. Denna rätt framgår av förarbetena till både kyrkomötesbeslutet 2005 och 2009.

Andra förarbeten till beslutet 2005

Kyrkomötesbeslutet 2005 innebar att kyrkomötet ställde sig bakom slutsatserna i kyrkostyrelsens skrivelse till kyrkomötet (2005:9) *Samlevnadsfrågor*. Kyrkostyrelsen uttrycker sig på följande sätt om läropluraliteten i frågan.

”Det bör emellertid också framhållas att det i en evangelisk-luthersk kyrka, som Svenska kyrkan, finns olika uppfattningar beträffande förhållandet

¹² Ibid., sid. 4-5.

mellan bibelordet och senare tiders värderingar. Oenigheten går i stor utsträckning tillbaka på frågor kring människosyn. Det handlar inte minst om hur man uppfattar konsekvenserna av syndens realitet när det gäller människans förmåga att ta ställning i moraliska frågor.

I Teologiska kommitténs samtalsdokument Homosexuella i kyrkan talas om "en ur kristen etisk synpunkt välgrundad moralisk oenighet". Det innebär att "det finns rum för flera uppfattningar inom samma kyrka, förutsatt att den gemensamma etiska grunden är klar och uttalad. Avgörande blir här den enskildas egen övertygelse, rannsakan av det egna samvetet och prövningen inför det bibliska budskapet och traditionens vägledning samt inte minst hur mina relationer till andra människor påverkas."¹³

Detta innebär att man inte kan ge kyrkomötesbeslutet den innebörden att det skulle införts ett förbud mot att inneha minoritetståndpunkten när det gäller frågan av samkönade relationer utan tvärtom att det i beslutet finns en acceptans för det. I skrivelsen lyfts också frågan om enskilda prästers rätt att inte behöva agera i strid med sin övertygelse i frågan. Som framgår följande under rubriken *Tjänstgöringsskyldighet m.m.*

"Allmänna arbetsrättsliga principer innebär att en anställd i regel är skyldig att fullgöra de arbetsuppgifter han eller hon blir anvisad. I några fall har diskuterats och även gjorts speciella åtgärder för att präster inte skall behöva fullgöra vissa arbetsuppgifter som strider mot den egna övertygelsen. ... Prästen har en särskild roll som ledare i gudstjänsten med ett till prästlöftena knutet ansvar för gudstjänstens innehåll och utformning. Mot den bakgrunden är det naturligt att det främst är prästens tjänstgöring som särskilt har diskuterats när det uppstått motsättningar mellan enskilda prästers uppfattning om vad som bör gälla och fastställda regler.

¹³ Kyrkostyrelsens skrivelse till kyrkomötet (2005:9) *Samlevnadsfrågor, sid 23*

Enligt vår mening är det angeläget att varje präst själv får möjlighet att avgöra om han eller hon vill medverka i en välsignelse över ingånget partnerskap. Det torde inte vara av intresse för det par som handlingen närmast gäller att den leds av en präst som inte gör det av egen vilja och övertygelse.”

¹⁴

I samma avsnitt framhålls varje prästs personliga ansvar och uppdrag som de utövar under tillsyn av domkapitel och biskop. Det personliga ansvaret hos enskilda präster grundar sig bl.a. i rätten att förhålla sig kritisk till kyrkans ordningar.

Bakgrunden till kyrkostyrelsens slutsatser som fastställts av kyrkomötet 2005 som innebär att Svenska kyrkan inte ska fördöma homosexuella personer grundar sig i slutsatser som Teologiska kommittén dragit i sin skrift *Homosexuella i kyrkan*. I Kyrkostyrelsen skriver följande.

*Kyrkostyrelsen instämmer i Teologiska kommitténs förslag att Kyrkomötet bör göra vissa konstateranden i frågor kring homosexuella i kyrkan där det råder stor enighet inom Svenska kyrkan. Hit hör vissa av de slutsatser som gjordes i samtalsdokumentet *Homosexuella i kyrkan*. Enligt Kyrkostyrelsen skulle enigheten kring dessa frågor markeras ytterligare genom att följande konstateranden bejakas av Kyrkomötet:*

- Det är uteslutet att fördöma den homosexuella personen eller att skuldbelägga den homosexuella orienteringen.*
- Kyrkan skall aktivt motverka diskriminering av personer på grund av sexuell orientering.*
- Svenska kyrkan bör inte sanktionera eller driva en organiserad verksamhet i syfte att ”bota” homosexuella från deras läggning.*

¹⁴ Ibid., sid 28.

- Homosexuell orientering, eller ett liv i partnerskap, är inte ett motiv för att vägras vigning till kyrklig tjänst.¹⁵

Teologiska kommitténs slutsatser i skriften *Homosexuella i kyrkan* vilar på att det görs en tydlig åtskillnad mellan person och handling och utgår från det önskvärda i en fortsatt kyrkogemenskap och läropluralitet inom Svenska kyrkan. Den innebörd kommittén lägger i sina slutsatser framgår bl.a. av följande stycke.

Ståndpunkter som moraliskt accepterar att en person är homosexuell, men anser att det är moraliskt orätt med samkönad samlevnad ryms inom kyrkans gemenskap och återfinns både i kyrkans historia och i vår tid. En sådan uppfattning slår vakt om en traditionell kristen ståndpunkt. Samtidigt erkänns konsekvensen av nutida forskning och erfarenhet genom att man accepterar att den homosexuella orienteringen inte kan ges ett negativt moraliskt värde. Enligt denna uppfattning bör emellertid en homosexuell person som vill förena sin homosexuella identitet med sitt kristna liv välja ett liv i celibat. Företrädare för denna uppfattning hänvisar bland annat till att det finns en nästan tvåtusenårig tradition av celibat som ett alternativ till sexuellsamlevnad.

...

Det tycks vara så att bibelställena fördömer den homosexualitet de avser och att de diskuterar handlingar, inte orientering. Samtidigt får man ge större etisk relevans åt det faktum att dessa handlingar fördöms i ett sammanhang utan direkt motsvarighet till kontexten för nutidens diskussion.¹⁶

¹⁵ Kyrkostyrelsens slutsatser beträffande samlevnadsfrågor i skrivelse (2005:9) *Samlevnadsfrågor*, avsnitt 7.

¹⁶ *Homosexuella i kyrkan* Ett samtalsdokument från Svenska kyrkans Teologiska kommitté, sid 33.

Slutsatsen av detta är att kyrkomötesbeslutets konstaterande att det är uteslutet att fördöma homosexuella personer och orientering inte ska förstås som en förbudsbestämmelse när det gäller etiska ställningstaganden mot homosexuell samlevnad. Det handlar om fördöma personer som innehar en viss orientering. När det gäller det etiska förhållningssättet till sådan samlevnad råder det läropluralitet och frihet. I sina konklusioner skriver teologiska kommittén bl.a. följande.

Frågan är om kyrkan förmår leva med denna mångfald som en försonad mångfald eller om en grupp och en åsikt skall försöka manövrera ut andra grupper och inte respektera andras hållningar och uppfattningar. Den försonade mångfaldens väg är ett centralt inslag i detta dokument. Kommitténs egen process har varit lång och ingående och vi hoppas att vår mångfald är en försonad mångfald. Liksom i kyrkan i stort är inte heller vi eniga i alla frågor. Vi speglar därmed de spänningar som finns i hela Svenska kyrkan och som vi alla är kallade att uthärda och leva med. Utmaningen gäller såväl dem som är emot till exempel att kyrkan skall acceptera offentlig välsignelse eller offentlig ingåendehandling likaväl som dem som accepterar detta. Det avgörande för kyrkans trovärdighet är att ingens samvete eller övertygelse skall tvingas i dessa frågor. Ingen anställd i kyrkan skall öppet eller fördolt påtvingas eller avkrävas en viss uppfattning för att till exempel få uppdrag eller tjänst i kyrkan.¹⁷

Denna läropluralitet och förståelsehorisont innebär ett bibehållet synsätt från SKU 1994:8 och biskopsmötets sekretariats samtalsunderlag *Homosexuella i Svenska kyrkan*. Teologiska kommitténs arbetsmetod och ståndpunkt är i princip densamma som i SKU 1994:8. Det är fortfarande grundsynen från huvudlinjen och den alternativa linjen som ligger fast och tillämpas på en ny frågeställning. Det finns inte anledning att tro att vare sig huvudlinjen eller den alternativa linjen i egentlig mening avsågs ändras genom beslutet.

¹⁷ Ibid. sid 38.

Förarbeten till 2009 års beslut

Rätten för en präst att inte gå emot sin övertygelse på denna ståndpunkt kommer till uttryck i efterföljande behandling av frågan om samkönade äktenskap. I *Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap* som fastställdes av kyrkomötet framgår följande.

”Det råder enighet inom Kyrkostyrelsen i frågan om att ingen präst mot sin personliga övertygelse om vad som är rätt ska tvingas viga par av samma kön. Detta följer av att Svenska kyrkan bejakar att det inom kyrkan kan rymmas olika syn på äktenskapet.

...

Kyrkostyrelsen har gemensamt tagit ställning för att ingen ska tvingas att viga par av samma kön. Det har inte heller tidigare funnits någon absolut vigselplikt för dem som är anställda som präster i Svenska kyrkan. Det saknas skäl att nu reglera detta förhållande. Det kan också uppstå andra situationer när det finns välgrundade skäl för att en präst inte ska behöva svara för att ha hand om vissa kyrkliga handlingar. Det finns säkert många exempel när en präst t.ex. inte kan hantera en konfirmandgrupp eller när det finns personliga skäl för att en präst inte ska behöva ansvara för en viss kyrklig handling av annat slag. Situationer av detta slag, som visserligen kan vara av annan karaktär än den som gäller vid vigsel av par av samma kön, måste hanteras på ett pastoralt klokt sätt av kyrkoherden utan stöd av några särskilda bestämmelser i kyrkoordningen. Detta gäller också hanteringen av personliga övertygelser som inte delas av alla men som ändå rymms inom ramen för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Det är därför inte lämpligt att på en viss punkt införa en direkt bestämmelse om att en präst inte ska behöva tjänstgöra vid ett visst slags kyrklig handling därför att det strider mot hans eller hennes personliga övertygelse. Oavsett vilka motiv som anförs skulle detta kunna leda till uppfattningen att vigseln har en särställning och att en likartad bedömning inte skulle kunna göras i andra sammanhang. Att

genom regler i kyrkoordningen försöka bestämma hur kyrkoherden ska utöva sitt ledarskap i relation till enskilda medarbetare är inte lämpligt.”¹⁸

Innebörden av 2005 års beslut

Mot bakgrund av förarbetena får man dra slutsatsen att Kyrkomötesbeslutet från 2005 har en annan innebörd än domkapitlet ger det. Kyrkomötesbeslutet avser en förpliktelse för Svenska kyrkan som helhet och inte för varje enskild präst. Svenska kyrkan ska följaktligen inte fördöma homosexuella personer eller skuldbelägga den sexuella orienteringen, motverka diskriminering av personer p.g.a. sexuell läggning etc. Samtidigt som man bibehåller läropluraliteten när det gäller homosexuell samlevnad och utlevd sexualitet. Denna läropluralitet är nödvändig för de fortsatta samtal och oenighet inom kyrkorna som bidrar till att för att formulera teologi för vår tid. Beslutet från 2005 är sålunda inte läromässigt förpliktigande för enskilda präster. Det har heller inte varit avsett så vilket framgår av förarbetenas iterering av rätten att ha en avvikande övertygelse i frågan.

Beslutet från 2005 avser att genom kyrkomötesbeslut fastställa de gemensamma slutsatser som man dragit i dialog mellan företrädare för huvudlinjen och den alternativa linjen som etablerat i SKU 1994:8. Man avsåg inte förbjuda den alternativa linjens läroövertygelse. Detta medför också att de uttryckssätt och förhållningssätt som den alternativa linjens företrädare haft sedan 1995 inte förbjudits genom beslutet.

Ser man närmare på 2005 års beslut innehåller det inte heller det förbud som domkapitlet läser in i beslutstexten. Den bokstavliga förståelsen av kyrkomötesbeslutet ger uttryck för en skarp distinktion mellan person och handling. Kyrkomötesbeslutet innebär att en homosexuell *person* eller *orienteringen* inte ska fördömas eller skuldbeläggas. Att fördöma någon innebär att mena att någon inte kan vara kristen och samtidigt ha en samkönad orientering. Detta lämnar emellertid öppet att som präst i Svenska kyrkan ha en övertygelse

¹⁸ *Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6, Vigsel och äktenskap*, sid 32 ff.

som innebär att man problematiserar eller kritiserar *samlevnad och handlingar* som följer av denna orientering.

Att denna tolkning är den riktiga framgår av förarbetena både i kyrkostyrelsens skrivelser och i teologiska kommitténs skrift *Homosexuella i kyrkan*. Innebörden av att man inte ska fördöma homosexuella personer är att man ska bejaka att de kan ha en äkta tro oavsett deras hållning i frågan om homosexuell samlevnad. När det gäller frågan om att skuldbelägga den homosexuella orienteringen är det mer svårgripbart var gränsen går för enskilda präster. Det måste vara helt klart att den ståndpunkt som den alternativa linjens företrädare haft i SKU 1994:8 och i teologiska kommitténs rapport och de uttryckssätt som de använt sig av inte kan anses inbegripa ett skuldbeläggande. Uttalanden inom dessa ramar kan sålunda aldrig vara skuldbeläggande eller fördömande. Den närmast tillhandsliggande tolkningen är att ansluta sig till den alternativa linjens uttryckssätt att "[homosexuella människor] oförskyllt får ... *leva med sin sexuella identitet. De är inte syndare i någon annan mening eller i större grad än vilken heterosexuell människa som helst. Inte heller är det fråga om att nedvärdera en människa genom denna beskrivning.*"¹⁹

Själva motivet till den läromässiga pluralitet som finns kring äktenskapsfrågan i Svenska kyrkan är att det finns en läropluralitet som bejakats 1995, 2005 och 2009 angående samkönade relationer inte en avgränsad fråga om huruvida just den äktenskapliga samlevnadsformen är förbehållen heterosexuella par. Den sida som menar att äktenskapet är förbehållet man och kvinna delar den traditionella synen i kyrkans bibeltolkning och tradition, det vill säga att utlevd homosexualitet inte är förenlig med Guds vilja. Detta är anledningen till att man inte menar att äktenskapet ska omfatta andra samlevnadsformer än heterosexuella relationer. Denna lärostandpunkt är sådan att den kan uppfattas som kränkande för personer med homosexuell orientering oavsett med vilken pastoral omsorg den uttrycks. På samma sätt uppfattas detta som en diskriminering mellan homosexuella och heterosexuella par. Det kan också uppfattas som ett fördömande av homosexuella personer och orientering.

¹⁹ SKU 1994:8, sid 31.

Emellertid har kyrkomötet avsett att upprätthålla den teologi som å ena sidan bejakar människan som älskad av Gud och skapad till hans avbild samtidigt som de etiska kraven och erfarenheten av Guds lag innebär ett fördömande av handlingar som utförs av samma mänskliga. Detta är en följd av den grundläggande åtskillnaden mellan lag och evangelium som är en evangelisk-luthersk kyrkas främsta läroprincip.

Slutsatser

Kyrkomötesbesluten och yttrandena från läronämnden från 1995, 2005 och 2009 och övriga förarbeten ger uttryck för följande ståndpunkter av särskild aktualitet för ärendet.

Det råder en *läropluralitet* i synen på samkönade äktenskap och relationer. Man särskiljer mellan homosexuell person och handling. Besluten uttrycker förpliktelser för Svenska kyrkan som helhet. Det var fortsatt tillåtet för präster att inte medverka i välsignelse över registrerade partnerskap och samkönade äktenskap.

Detta medför att man också har rätt att ta avstånd från att den arena för utlevd sexualitet som ska bejakas är den inom äktenskapet mellan man och kvinna. Det finns en fortsatt tillåtelse för präster att ha uppfattningar och övertygelser som inte delas av alla men som ändå ryms inom ramen för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Detta är *en icke avvisad övertygelse*.

Med denna förståelse blir kyrkomötesbeslutet också fullt förenligt med den allmänna kristna sanningen att *Gud älskar syndaren* men hatar synden. Denna antropologi och gudsbild där man skiljer på Guds kärlek och vilja i relation till en person respektive personens handlingar är centrala för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. För den som är obekant med denna teologi kan synpunkter på personliga handlingar upplevas som diskriminering eller en kränkning av den egna personen eller läggningen hur pastoralt budskapet än förmedlas.

3. RELATIONEN MELLAN EFS OCH SVENSKA KYRKAN

Av Centralstyrelsen för Svenska kyrkans skrivelse 1990:4 (Bilaga B) framgår att det råder läromässig enighet mellan Svenska kyrkan och EFS. Det är mot den bakgrunden som centralstyrelsen ansåg att det inte finns ett läromässigt hinder för att parternas ämbeten ska förenas. Detta är också bakgrunden till den förnyade ömsesidiga gemenskapen i en och samma kyrka med full andlig enhet och solidaritet som kommer till uttryck i parternas överenskommelse.

Som framgår av yttrandet från Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS) (Bilaga C) och de handlingar som där refereras till (Bilaga D-E) delar man den läroståndpunkt som refererats ovan. I dokumentet *Samtalsunderlag och råd kring samlevnad och sexualitet mot bakgrund av EFS styrelses hållning i frågan om vigsel av samkönade par* (Bilaga F) framgår följande.

”Utgångspunkten för styrelsens majoritet har i den aktuella frågan varit den traditionella synen i kyrkans bibeltolkning och tradition, det vill säga att utlevd homosexualitet inte är förenlig med Guds vilja, i medvetande om att det i en komplex fråga som denna också finns andra uppfattningar inom EFS.”

EFS läroståndpunkt i denna fråga får antas ha varit väl känd av Svenska kyrkan. Trots detta har man förnyat överenskommelsen med EFS som senast under 2012. Vid denna tidpunkt har man inte uppfattat att kyrkomötets beslut från 2005 skulle skapa läromässig oenighet eller annars grund för att ämbetena inte kan vara förenade. Något som får stöd i den syn som Läronämnden och kyrkostyrelsen gett uttryck för i förarbetena till kyrkomötesbesluten. Av förarbetena till 2005 års beslut och 2009 års beslut framgår inte heller att det skulle finnas något hinder för fortsatta gemenskap mellan EFS och Svenska kyrkan i anledning av besluten. Vid denna tidpunkt var EFS ställningstagande i äktenskapsfrågan känd.

4. UTREDNINGEN I ÄRENDET

Förutsättningen för att man ska kunna lägga andra uppgifter än de som [REDACTED] lämnat till grund för talan är att dessa är sådana att hon är överbevisad bortom rimligt tvivel att det gått till såsom det läggs henne till last (jfr. beslut ÖN 2001/01). För att göra detta krävs att det finns tillförlitliga och trovärdiga uppgifter från andra sagespersoner som gör att man kan överbevisa de uppgifter [REDACTED] lämnar och den stödbevisning som finns för hennes uppgifter. I grunden måste också [REDACTED] beskrivning av händelsen bedömas som icke tillförlitlig eller icke trovärdig.

Utredningen i målet måste vara tillräckligt robust för att betraktas som rättssäker. I målet finns huvudsakligen tre bevismedel. Uppgifter från konfirmanderna, uppgifter från [REDACTED] [REDACTED] och uppgifter från [REDACTED]. Särskilda svårigheter uppstår därmed när det gäller förhör av underåriga. Som alla utredningsåtgärder måste dessa följa bästa möjliga förfarandesätt.

Uppgifter från konfirmanderna

Utredningen måste utgå från bästa möjliga förfarandesätt när det gäller förhör med barn för att tillse att det som framkommer i utredningen ska kunna läggas till grund för bedömningen i sak. Bästa möjliga förfarandesätt motsvarar *Åklagarens handbok för barnförhör*.²⁰ I handledningen framhålls bl.a. följande saker som särskilt angelägna för att upprätthålla rättssäkerhet i prövningen. Förhör ska hållas så snart som möjligt efter anmälan.

²⁰ *Förhör med barn Förhör med vuxna som har osynliga funktionsnedsättningar handledning för polis och åklagare vid planering och genomförande*, Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum Göteborg, Polismyndigheten, Utvecklingscentrum Väst, Polismyndigheten, Utvecklingscentrum Mitt, 2018, <https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/handbocker/forhorshandboken.pdf> (2020-02-14).

Förhöret bör hållas så snart som möjligt och senast inom 14 dagar från anmälningstillfället. Skyndsamhet är viktigt då barn glömmet fortare än vuxna men också för att så långt som möjligt minska risken för att barnets uppgifter påverkas av andra personer (Larsson A m.fl. "Children's recall and the cognitive interview: Do the positive effects hold over time?" Applied Cognitive Psychology 17 s. 203-214 även Roos af Hjelmsäter, E. "Children's memory reports: The effect of co-witness influence Doctoral dissertation")²¹

Bakgrunden till denna är att minnesbilder inte är statiska utan påverkas av tid och av samtal med andra personer och omgivningen. Varje gång ett minne återberättas eller minns innebär det en risk för att minnesbilden ändras och präglas av egen analys och utomståendes förhållningssätt till uppgifterna.

Förhören med underåriga ska redovisas i dialogform.

En särskild dokumentation behövs i de ärenden där man hållit videoförhör med barn eller vuxen målsägande som till följd av en funktionsnedsättning eller av annat skäl inte kan förväntas att kunna medverka i en rättegång. ... Sammanfattningsvis är det nödvändigt att skriva ut det dialogförhör där barnet lämnat uppgifter av betydelse. Även i det fall barnet endast säger "pappa har aldrig slagit mig" lämnar barnet uppgifter av betydelse. Endast undantagsvis är en kort redovisning av att förhöret ägt rum och varför det saknas skäl att skriva ut förhöret tillräckligt som dokumentation.²²

²¹ Ibid., sid 10.

²² Ibid. sid 28 f.

Syftet med detta är att man ska dokumentera att man i förhören undviker att ställa ledande frågor eller annars att situationen är sådan att barnets minnesbild påverkas²³. Detta för att säkerställa att utredningen ska ha tillräckligt bevisvärde för att läggas till grund för bedömningen av målet. Det är nödvändigt att försöka eliminera källor till misstag, missförstånd och oklarheter.

De underlag som finns i utredningen i form av förhör med konfirmanderna är bristfälliga i flera avseenden. Det är av särskild betydelse i detta ärende att den undervisning som ■■■■■ ■■■■■ stått för representerar ett för konfirmanderna främmande tankegods som anlägger andra perspektiv på frågor som de redan kan ha avgjorda uppfattningar om. Detta medför en extra stor risk att de inte kunnat tillgodogöra sig ■■■■■ undervisning och hennes svar på frågor om bl.a. samkönade relationer, sexualmoral och evolutionsteori. Det ligger redan där i farans riktning att man missuppfattar det man hört och tolkar det i ljuset av andra förhållningssätt. För kristendomen centrala lärobegrepp som ont och gott, Gud och djävul, skapelse och syndafall, Guds kärlek och Guds vilja samt lag och evangelium är inte självklart greppbara. Dessa kan ofta missförstås för den som inte är särskilt insatt. Detta gäller exempelvis frågan om det ontologiska förhållandet mellan synd och syndare som innebär en gränsdragning som är främmande för andra i svenska samhället förekommande föreställningar.

Detta gäller inte minst om förståelsen präglas av misstänksamhet eller om det uppstår en svårhanterlig pedagogisk situation som synes ha varit fallet i samband med denna konfirmandundervisning. Om frågan väcks i ett sammanhang där pedagogen inte kunnat förbereda sig eller om pedagogen pressas ökar samtidigt risken att orden faller på ett sätt som kan tolkas på ett sätt som pedagogen inte avsett.

Förhören med konfirmanderna har hållits i mitten av oktober 2019. Konfirmandlägret hölls i juni 2019. Förhören hölls sålunda nästan fyra månader efter att händelserna utspe-

²³ Ibid. sid. 10-11.

lats och sex veckor efter anmälan. Redan vid anmälan har det skett ett samråd mellan föräldrar och deras barn. Konfirmanderna har diskuterat innehållet i anmälan och händelserna med sina föräldrar och föräldrarna med varandra. Detta framgår direkt av flera av förhören att förhörspersonerna talat med varandra och sina föräldrar. Detta är saker som typiskt sett gör att minnesbilden av en händelse och vad som har sagts förändras och tolkas utifrån sin egen övertygelse och upplevelse.

Det ska tilläggas att det mellan anmälan och förhören förekom omfattande nyhetsrapportering om ärendet. I kvällspressen kunde man läsa bl.a. följande 13 september 2019.

”Enligt SVT Norrbotten blev prästen ifrågasatt av konfirmationsdeltagarna, som frågade varför Gud skapat homosexuella om han inte gillar dem. Prästen ska då ha svarat: De homosexuella kom med ondskan och Gud tycker att det är synd att ha samsexade eller transsexuella förhållande och man hamnar i helvetet för det. Gud tycker inte att det ska vara så. Enligt SVT ska prästen sen ha sagt: – Ni tycker kanske att det här är jättetråkigt och varför måste jag stå och babbla. Då ska ni veta att det är djävulen som får er att tycka så.”²⁴”

Förhören är skrivna i koncept och återger de huvudsakliga uppgifter som lämnats. Detta innebär att ett redaktionellt urval gjorts av förhørsledare. Förhören är inte upplästa och godkända.

Förhören med konfirmanderna är redovisade som en sammanhängande berättelse. Berättelserna är inte knutna i tid och rum så att man kan förstå huruvida det som hänt utspelat sig i ett sammanhang eller under en längre period. Istället är det huvudsakligen frågan om uttalanden präglade av värdeomdömen om [REDACTED] och hennes undervisning snarare än vad hon faktiskt har sagt. Detta speglar förhørsledarnas syfte med förhören men skapar en stark distans till vad konfirmanderna berättat.

²⁴ <https://www.expressen.se/nyheter/prast-om-homosexuella-de-kom-med-ondskan/> (2020-02-19).

Det finns inga redogörelser för de frågor som ställts till konfirmanderna. Detta gör att det inte är möjligt att göra en bedömning i vad mån ledande frågor förekommit eller inte och om det är ett heltäckande frågeformulär som använts. Några motfrågor eller förtydliganden är inte redovisade.

Detta lämnar sammantaget stort utrymme för att konfirmanderna kan ha missförstått [REDACTED] eller ha tolkat henne felaktigt. Att deras tolkningar påverkats av samtal med andra konfirmander och av samtal med sina föräldrar. Det får antas att de personer som hörts har blivit påverkade av den uppmärksamhet som ärendet fått i media och det finns stor risk att deras tolkningar av vad [REDACTED] sagt påverkats av detta. I tillägg är konceptförhörens redaktionella ram sådan att de speglar förhørsledarnas förståelse av vad konfirmanderna sagt (jfr. *NJA 2015 s. 702 punkt 25-27*).

Det finns i utredningen stora inbördes skillnader mellan de uppgifter som redovisas av olika konfirmander. Utsagorna är bitvis oförenliga med varandra. I stora delar får uppgifterna som [REDACTED] lämnat stöd av en grupp av konfirmanderna som inte uppfattat [REDACTED] undervisning på samma stötande sätt som den andra gruppen konfirmander.

Att [REDACTED] redogörelse för sin övertygelse i frågor som gäller samkönade relationer skett efter en direkt fråga från konfirmanderna får stöd av flera av sagespersonerna.

Av formuleringarna i utredningen framgår att det ställts frågor som varit ledande eller som i vart fall stått under inflytande av vuxna. Flera av konfirmanderna ska ha uttryckt sig på följande eller snarlika sätt.

*”Han upplevde inte att [REDACTED] redogjorde för att det finns olika syn på samkönade relationer inom Svenska kyrkan eller vad som är kyrkans hållning”.
[REDACTED] sa inget om Svenska kyrkans hållning”. [REDACTED] sa aldrig vad Svenska kyrkans hållning är.”*

Detta är uttryckssätt som är så likartade och bär prägel av ett vuxet språkbruk och reflektion att det förfaller osannolikt att de tillkommit endast genom konfirmandernas observationer. Detta speglar inte konfirmandernas egna uttryckssätt. Det kan starkt ifrågasättas om formuleringen tillkommit oberoende av frågeställaren. Den mest sannolika omständigheten är att detta speglar ledande frågeformuleringar eller ett tydligt redaktionellt arbete med förhörstexten.

Detta ska kontrasteras mot det konfirmanderna säger som pekar i en annan riktning. Två konfirmander säger bl.a. följande.

”Jag tycker inte att det är rätt, jag tycker att det ska vara så som Gud ville. Församlingen får göra som den vill” ... ”. ”█████ gav inte någon större bild av hur man på olika sätt kan på detta eller hur Svenska kyrkan ser på saken” .

Bägge dessa utsagor visar att █████ faktiskt breddat perspektiven kring sin övertygelse i saken. Det ger stöd åt såväl █████ uppgifter som █████ utsagor.

Mellan konfirmanderna råder det stor oenighet om exakt vad █████ ska ha sagt och med vilket eftertryck det skett. En av konfirmanderna uttrycker det på följande sätt

”Det var lite otydligt vad █████ menade, men man kunde uttolka att homosexualitet är ondska eller att det är ett val”. █████ var ändå ganska tydlig med att det är synden som hon tycker är fel, och inte syndaren.” █████ menade att hon älskade syndaren men inte synden. Hon sa nog inget om hur man kunde komma ur det han antar att hon menade att man bara skulle göra det”.

Detta ska kontrasteras mot de konfirmander som uppger att █████ varit helt tydlig i sitt fördömande av homosexuella. På samma sätt finns det konfirmander som inte har hört eller som inte alls delar den uppfattning som funnits av vad som undervisats under

lägret. En av konfirmanderna uppger att han inte alls reagerade på det som sades men att vissa andra reagerade och blev arga. Om [REDACTED] uttryckligen skulle hotat med djävulen och helvetet förefaller det märkligt om vissa konfirmander inte uppfattat detta. En av konfirmanderna reflekterar själv över att uppgifterna i media är felaktiga. Samtidigt framhåller andra konfirmander just sådana uppgifter som förekommer i inslaget i SVT och som dömts ut som överdrifter av andra. Dessa uppgifter kommer emellertid från samma sagespersoner som domkapitlet bedömt som tillförlitliga.

Om man ger företräde för de uppgifter som lämnas av några av konfirmanderna framför andra måste man ha starkt vägande skäl för det såsom att man kan ifrågasätta trovärdigheten eller tillförlitligheten hos den uppgift som lämnats av den som ger uppgifter som stödjer [REDACTED] uppgifter. Några sådana omständigheter finns inte. Den samlade bilden av konfirmandernas upplevelser är således motsägelsefull, tvetydig och bristfälligt dokumenterad. Detta gör att man allvarligt kan ifrågasätta tillförlitligheten i utredningens dokumentation.

[REDACTED] uppgifter

[REDACTED] uppgifter vinner stöd av de uppgifter som [REDACTED] har lämnat i utredningen. Vad [REDACTED] berättat är helt överensstämmande med vad [REDACTED] själv har lämnat för redogörelse.

[REDACTED] har en lång erfarenhet av konfirmandarbete och lång pedagogisk erfarenhet. Hon är den av sagespersonerna som är kunskapsmässigt bäst skickad att kunna bedöma innehållet i [REDACTED] undervisning och återge denna den risk för missförstånd som föreligger när konfirmanderna ska återge den långt i efterhand. Som framgår av yttrandet från [REDACTED] (se Bilaga G) är utredningen bristfällig i den del som redogör för hennes uppgifter.

██████████ har närvarat under hela den lektion om kärlek där frågan om samkönade relationer kom att diskuteras. Lektionen angående kärlek var inte sammankopplad med lektionen om syndafallet. Det framgår att frågan om samkönade relationer inte aktualiseras av ██████████ utan av vissa av konfirmanderna som ställde en fråga. Detta skedde efter en paus i lektionerna. Om lektionen gått till såsom ██████████ uppger har ██████████ svarat utan hårda och fördömande ord utan att skuldbelägga konfirmanderna. Hon har också understrukt att alla är älskade av Gud och att man får tycka olika i dessa frågor. Slutligen har också ██████████ förklarat att man får tycka annorlunda och att delar av Svenska kyrkan har en annan uppfattning än vad hon har.

██████████ uppgifter

De uppgifter som ██████████ lämnar angående händelserna vinner helt och hållet stöd i ██████████ uppgifter. ██████████ har på en direkt fråga berättat hur hon ser på frågan om samkönade förhållanden och samkönade äktenskap. Hon har gjort det så följsamt och respektfullt som varit möjligt. Hon har betonat att detta är den övertygelse som har stöd i bibeln och att man får tycka annorlunda i saken. Hon har förklarat att Gud älskar syndaren men hatar synden. Hon har följt upp samtalet med en av konfirmanderna där hon förklarat att hennes syn på saken delas av bl.a. Evangelisk fosterlandsstiftelsen men att det finns andra övertygelser i frågan.

██████████ har inte avsett att undervisa om frågan om samkönade relationer och inte planerat sin undervisning för detta. Det är först på direkt fråga som hon måste ge ett svar kring detta.

Har [REDACTED] uppgifter motbevisats?

Det går inte att lägga vissa av konfirmandernas uppgifter till grund för bedömningen av målet utan att välja att bortse från de uppgifter som andra konfirmander har lämnat. Man kan från de uppgifter som lämnats inte dra andra slutsatser av materialet än vad konfirmanderna upplevt sig ha hört och deras analys av detta i efterhand. Denna upplevelse kan skilja sig från vad [REDACTED] sa och hur hon avsåg att detta skulle tas emot.

Det är fullt möjligt att konfirmanderna missförstått [REDACTED] eller att deras minnesbilder påverkats av diskussioner med varandra. Utöver att konfirmanderna talat med varandra under konfirmandlägret och därefter framgår det av konfirmandernas egna uppgifter att vissa av dem har en personlig övertygelse i dessa frågor. Detta visar sig bl.a. att de ställer direkta frågor om känsliga bibelcitats som inte tagits upp i undervisningen och att de fört med sig Pride-flaggor till konfirmationslägret. Konfirmanderna har direkt styrt in frågan på vad bibeln säger om samkönade relationer och vad [REDACTED] tyckte personligen. Genom att ställa kritiska följdfrågor har man försökt pressa fram svar från henne. Dessa konfirmander är de som lämnar en entydigt negativ bild av [REDACTED] undervisning. Hur dessa konfirmander uppfattat [REDACTED] undervisning kommer helt naturligt påverkas av deras egen uppfattning på området vilket ger anledning att vara försiktig i hur man värderar de uppgifter som lämnas av dem. Detta skulle förklara de stora skillnader som finns i de redogörelser som konfirmanderna lämnat. Läger man därtill risken att konfirmanderna inte kunnat tillgodogöra sig undervisningen utifrån dessa förhållanden lämnar det stora utrymmen för missförstånd av [REDACTED] uppgifter.

Det finns ingen anledning att ifrågasätta [REDACTED] trovärdighet eller tillförlitligheten i de uppgifter som hon har lämnat. Det finns stödbevisning för de uppgifter hon har lämnat. Givet de omständigheter som angivits ovan är bevisningen inte sådan att man kan lägga konfirmanderna eller anmälarnas uppfattning till grund för bedömningen av ärendet. Istället måste man lägga [REDACTED] uppgifter till grund för bedömningen av ärendet.

Av [REDACTED] och [REDACTED] uppgifter får man sluta sig till att anledningen till att detta diskuterades inte berodde på att lektionen planerats för detta innehåll. Hon har svarat på frågor. Hon har sagt att man får tycka olika om dessa saker. Hon har försökt redogöra för sin övertygelse på ett mjukt och inkännande sätt. [REDACTED] uppfattning är också att [REDACTED] berättat att det finns olika övertygelser i dessa frågor.

Undervisning med konfirmander

Till bedömningen i ärendet hör också att undervisningen har skett inom ramen för ett konfirmandläger inom EFS. Att undervisa personer som kan vara mer eller mindre bekanta med Svenska kyrkan, dess lärouppfattningar och ordningar är utmanande. Detta gäller särskilt när undervisningen involverar konfirmander och unga vuxna.

De uppgifter som förekommer om den planerade och genomförda konfirmandundervisningen motsvarar riktlinjerna för Svenska kyrkans konfirmandarbete.²⁵ Kyrkostyrelsens riktlinjer framhåller nyttan av en pedagogik ”*där mötet och samtalet får vara viktigt*”²⁶. Utfallet av möten och samtal är beroende av flera faktorer. Relationen mellan ledare och konfirmand kan vara skilja sig mycket åt och innebär en pedagogisk risk.

I undervisningssituationer uppstår ofta frågor av skild karaktär som måste bemötas. Frågorna kan komma utan att ledare eller präst fått möjlighet att förbereda sig och svaret måste vara spontant och personligt. Detta innebär att alla som undervisar konfirmander utsätter sig för situationer som kan vara mycket utmanande. Svar kan både leda till missförstånd och kan missförstås. Trots detta måste konfirmanders frågor och funderingar mötas med ett personligt tilltal, uppriktighet och saklighet. Ungdomar i konfirmandåldern har rätt att ställa ärliga frågor och få ärliga och kärleksfulla svar. Kyrkostyrelsens riktlinjer för konfirmandarbete framhåller att detta ”svarar mot tonåringens behov att bli bemött som en vuxen människa”.²⁷

²⁵ Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete, Kyrkostyrelsen, 2017.

²⁶ Ibid., sid 8.

²⁷ Ibid.

■■■■■■■■■■ har redogjort för vad hon har velat och försökt förmedla och hur hon velat förmedla det. Konfirmanderna har redogjort för hur de minns sin upplevelse av ■■■■■■■■■■ svar. Att bilderna inte överensstämmer visar att den pedagogiska situationen har misslyckats och medfört ett sammanbrott av förtroendet mellan ■■■■■■■■■■ och några av konfirmanderna. Detta kan bero på omständigheterna, pedagogisk förmåga eller konfirmandernas inställning till svaret och pedagogen.

En misslyckad pedagogisk situation kan inte automatiskt innebära ett brott mot vigningslöften och inte heller att en präst allvarligt skadat det anseende en präst bör ha. Det skulle innebära att de vida ramar som måste gälla i kyrkans undervisning inte kan upprätthållas.

5. SLUTSATSER

Som framgår av vad som tidigare har anförts har [REDACTED] stöd i sin undervisning i Svenska kyrkans grundläggande dokument. Hon har inte uttryckt sig fördömande om homosexuella personer utan tvärtom framhållit att dessa är älskade av Gud. Hon har således inte agerat i strid mot kyrkomötesbeslutet från 2005. Den uppfattning hon har redogjort för är huvudlinjen inom EFS. Några hinder för präster som delar EFS huvudsakliga läroståndpunkt att verka inom Svenska kyrkan finns inte. Skulle så vara fallet kommer det undergräva förutsättningarna för prästvigningsöverenskommelsen och samverkansavtalet mellan EFS och Svenska kyrkan.

[REDACTED] har framhållit att alla är älskade av Gud. Hon har inte fördömt homosexuella personer. Hon har inte underkänt deras tro. Hon har inte skuldbelagt en homosexuell orientering. Hon har inte sagt att homosexualiteten i sig är en synd. Hon har tagit ställning för att sexualitetens plats är äktenskapet.

Även om [REDACTED] uppfattning om homosexuella relationer och äktenskap inte representerar Svenska kyrkans huvudlinje är hennes uppfattning tillåten. Därmed har hon också rätt att svara på frågor om den med hänsyn till att hennes övertygelse rymms inom ramen för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Vad hon har undervisat ligger helt och hållet inom ramen för den läropluralitet som råder i Svenska kyrkan. Hon har framhållit att man får ha olika uppfattningar om detta.

Det är möjligt att delar av Svenska kyrkan börjat anta en antropologi där man inte kan skilja mellan personer och deras handlande. Med en sådan förförståelse är det begripligt att tolka 2005 års kyrkomötesbeslut som ett förbud mot att ha övertygelser där sexuella handlingar utanför äktenskapet mellan man och kvinna är synd. Detta är emellertid inte den förförståelse som var gällande vid tidpunkten för 2005 års beslut och inte heller förenligt förarbetenas ställningstaganden eller med den lexikaliska läsningen av kyrkomötesbeslutet.

6. ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Det finns skäl att hålla muntlig förhandling. För nämnden ligger en svår bevisvärdering där frågan om tillförlitlighet och trovärdighet i [REDACTED] uppgifter är av central betydelse. En sådan bedömning kan inte ske på ett tillfredställande sätt om målet avgörs på handlingarna. Det är lämpligt att hela nämnden bereds tillfälle att ställa eventuella kompletterande och kritiska motfrågor till [REDACTED] uppgifter och själva få ta del av oförberedda svar på dessa frågor.

Likaledes är frågan om påföljdsbestämning varvid en särskild betydelse måste fästas vid [REDACTED] egen reflektion över hur hon tänker att hon ska hantera framtida pedagogiska situationer. Detta låter sig inte ske på ett tillfredställande sätt genom ett ombuds skrivelser.

[REDACTED] åberopar även [REDACTED] hörande i Överklagandenämnden. Överklagandenämnden har i Beslut ÖN 2013/31 funnit att det inte är möjligt att kalla och höra vittnen inför nämnden. Vad som förhindrar att vittnen som frivilligt inställer sig kan höras av nämnden framgår inte av beslutet.

Man kan ifrågasätta huruvida detta beslut är förenligt med de krav som nämnden själv ställt upp för rättssäkerheten i ärenden av detta slag. Europakonventionens 6 artikel anger en absolut rättighet att låta kalla vittnen att höras inför en tribunal som prövar civila rättigheter. Överklagandenämnden är inrättad genom lag och lyder under dessa regler. Det är inte möjligt att komplettera den utredning som finns genom skriftliga vittnesattester under samma omständigheter som då [REDACTED] hördes inom ramen för domkapitlets utredning. Detta medför att hon måste höras inför nämnden för att principen om bästa bevismedlet ska kunna tillämpas. I den mån rättseffektiviteten kräver att den muntliga förhandlingen begränsas till just hörande av [REDACTED] och [REDACTED] är undertecknad beredd att slutföra talan skriftligen.

Landskrona som ovan

Andreas Stenkar Karlgren

Bilagor

Bilaga C Yttrande från EFS styrelse

Bilaga D EFS styrelseprotokoll 2005-II-12-13, § 188

Bilaga E EFS yttrande över betänkandet "Äktenskap för par med samma kön – Vigsel-frågor"

Bilaga F Samtalsunderlag och råd kring samlevnad och sexualitet

Bilaga G ████████████████████ yttrande